

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Паламарчук Ольги Миколаївни на дисертацію Кульчицького Володимира Руслановича «Психологічні особливості становлення християнської моральності студентської молоді», поданої до захисту в разову спеціалізовано вчену раду ДФ 58.082.148 Західноукраїнського національного університету на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження присвячене вивченню психологічних особливостей морального розвитку студентської молоді та обґрунтуванню умов його психологічного забезпечення. Актуальність теми визначається необхідністю наукового осмислення психологічних чинників формування ціннісно-смиислової сфери, моральної свідомості та особистісної відповідальності студентської молоді як підґрунтя її професійного й громадянського становлення. Важливою перевагою дисертаційного дослідження є поєднання ґрунтового теоретичного аналізу психологічних механізмів морального розвитку особистості з розробленням практичного інструментарію, орієнтованого на ефективніше використання у психологічному супроводі студентської молоді та професійній діяльності практичних психологів.

З огляду на сучасні суспільні виклики, що супроводжуються трансформацією ціннісних орієнтацій молоді, посиленням психологічної напруженості та необхідністю зміцнення моральних засад особистості, результати цього дослідження набувають особливої наукової й практичної значущості. У зв'язку з цим тема дисертації є своєчасною, науково

обґрунтованою та такою, що повною мірою відповідає сучасним тенденціям розвитку психологічної науки і запитам психологічної практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертаційне дослідження відзначається чіткою, логічною та науково виваженою структурою. Послідовний взаємозв'язок між постановкою наукової проблеми, обґрунтуванням теоретико-методологічних засад, організацією емпіричного дослідження та інтерпретацією отриманих результатів забезпечує цілісність наукової праці й переконливо підтверджує обґрунтованість сформульованих висновків. Важливою перевагою дисертації є поєднання глибокого теоретичного аналізу з емпіричною перевіркою висунутих положень, що підвищує достовірність отриманих результатів, їх наукову переконливість і практичну значущість.

На окрему позитивну оцінку заслуговує розроблена автором програма психологічного розвитку християнської моральності студентської молоді. Її зміст ґрунтується на результатах проведеного емпіричного дослідження та відображає виявлені психологічні закономірності морального розвитку студентської молоді. Зазначені особливості програми зумовлюють її концептуальну цілісність, наукову обґрунтованість і практичну спрямованість, а також створюють належні передумови для її ефективного використання у психологічному супроводі студентської молоді.

Заслуговує на позитивну оцінку й те, що автор не обмежується статистичною констатацією отриманих даних, а здійснює їх психологічну інтерпретацію, розкриває значення виявлених закономірностей для морального розвитку особистості студента та визначає перспективи їх практичного використання у професійній діяльності психолога.

Практична цінність дисертації полягає у створенні й апробації авторської програми психологічного розвитку християнської моральності студентської молоді, що забезпечує можливість використання результатів дослідження у психологічній практиці та освітньому процесі. Запропоновані автором рекомендації можуть бути використані у професійній діяльності практичних

психологів закладів вищої освіти, кураторів академічних груп, викладачів психологічних дисциплін, а також інших фахівців, які здійснюють психологічний супровід студентської молоді. Це свідчить про високий рівень практичної цінності отриманих результатів, оскільки сформульовані автором положення мають прикладний характер і можуть бути ефективно використані для вдосконалення психологічного супроводу морального розвитку студентської молоді.

Обґрунтованість основних наукових положень дисертації забезпечується цілісністю її теоретико-методологічної, емпіричної та прикладної складових. Проведений теоретичний аналіз отримав належне емпіричне підтвердження, результати дослідження ґрунтовно психологічно інтерпретовані, а сформульовані висновки знайшли практичне втілення у відповідних рекомендаціях. Така послідовність побудови дослідження засвідчує його концептуальну завершеність, внутрішню узгодженість і наукову обґрунтованість.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні психологічних особливостей становлення християнської моральності студентської молоді, а також у розробленні науково обґрунтованої моделі й програми її психологічного розвитку. До найвагоміших результатів дисертаційного дослідження, отриманих автором уперше, належать розроблення структурно-функціональної моделі становлення християнської моральності студентської молоді, визначення психологічних чинників, механізмів і закономірностей її розвитку, встановлення взаємозв'язків між рівнем, сформованості християнської моральності та показниками емпатії, моральної рефлексії, релігійної ідентичності й моральної саморегуляції, теоретичне обґрунтування та емпірична апробація авторської програми психологічного розвитку, створення психодіагностичної методики «Рівень сформованості християнської моральності» й експериментальне підтвердження ефективності запропонованої програми.

Автором уточнено психологічний зміст поняття «християнська моральність», структуру та психологічний зміст її основних компонентів,

особливості прояву моральної свідомості, моральної рефлексії, духовно-ціннісної сфери й ролі релігійної ідентичності у моральному розвитку студентської молоді. Подальшого розвитку набули психологічні підходи до дослідження морального розвитку особистості, наукові уявлення про взаємозв'язок духовності, моральності та психологічної саморегуляції, а також методичні засади психологічного супроводу й діагностики духовно-морального розвитку студентської молоді.

Практичне значення результатів дослідження.

Однією з вагомих переваг дисертаційного дослідження є його практична спрямованість та орієнтація на розв'язання актуальних завдань сучасної психологічної практики. Автор не обмежується аналізом психологічних механізмів становлення християнської моральності, а пропонує науково обґрунтований практичний інструментарій, який може бути ефективно використаний у психологічному супроводі студентської молоді.

Розроблена програма психологічного розвитку характеризується концептуальною завершеністю та може використовуватися як самостійний компонент системи психологічного супроводу студентів. Її зміст спрямований не лише на розвиток моральних якостей особистості, а й на формування здатності до самопізнання, відповідального морального вибору, усвідомлення власних ціннісних орієнтацій і особистісного саморозвитку.

Одержані результати можуть бути використані у діяльності психологічних служб закладів вищої освіти та у процесі діяльності центрів психологічної підтримки молоді, молодіжних просторів, волонтерських організацій, програм розвитку студентського лідерства та інших середовищ, у яких важливим є поєднання особистісного зростання з формуванням моральної відповідальності.

Повнота викладення результатів дослідження у наукових публікаціях.

Основні теоретичні та методологічні засади, а також результати емпіричного дослідження, висвітлені у дисертації, отримали системне й достатньо детальне відображення у наукових публікаціях здобувача, зокрема у чотирьох фахових виданнях України з психології, віднесених до категорії «Б», а також у сімох тезах доповідей, включених до збірників матеріалів

всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, що забезпечує належний рівень експертної оцінки та наукової перевірки отриманих результатів.

Опубліковані наукові праці здобувача демонструють предметно-тематичну кореляцію з проблемним полем кваліфікаційної роботи та репрезентують ключові напрямки опрацювання досліджуваної проблеми. Матеріали відзначаються концептуальною узгодженістю, аргументованістю наукових узагальнень, і коректністю застосування понятійно-категорійного апарату психології, що забезпечує термінологічну точність і наукову виваженість викладу.

Стабільна публікаційна активність здобувача засвідчує системність і послідовність наукової роботи над обраною проблематикою, дотримання академічних стандартів оприлюднення результатів та належний рівень академічної доброчесності. Сукупність опублікованих матеріалів відповідає встановленим критеріям апробації результатів кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії та підтверджує їх релевантність заявленій темі й наукову значущість.

Зауваження та дискусійні питання.

Загальне позитивне враження від дисертаційної роботи не виключає можливості наукової дискусії щодо окремих її положень. Нижче наведені міркування мають рекомендаційний характер і можуть бути використані автором як орієнтири для подальшого розвитку досліджуваної проблематики.

1. У роботі значну увагу приділено розвитку моральної рефлексії, емпатії та релігійної ідентичності. Разом із тим, дослідження могло б виграти від більш детального аналізу впливу сформованості християнської моральності на психологічну стійкість особистості, її здатність до конструктивного розв'язання моральних дилем та прийняття відповідальних життєвих рішень. Розширення цього аспекту сприяло б поглибленню психологічної інтерпретації отриманих результатів.

2. Автор достатньо повно аналізує соціокультурні чинники становлення християнської моральності студентської молоді у теоретичній частині дослідження. Разом із тим наукову цінність роботи посилює включення до

емпіричного дослідження показників, які дали б змогу оцінити вплив сім'ї, академічного середовища, студентської спільноти та цифрового медіапростору на становлення християнської моральності студентської молоді, що дозволило б поглибити розуміння особливостей цього процесу.

3. У дисертації достатньо уваги приділено психологічному супроводу студентської молоді. Водночас практичну цінність роботи посилено б більш детальне висвітлення питань підготовки практичних психологів до реалізації запропонованої програми, оскільки її ефективність значною мірою залежить від рівня професійної готовності фахівців.

4. У дисертації достатньо повно розкрито психологічні чинники становлення християнської моральності студентської молоді, однак дещо меншою мірою висвітлено можливі гендерні відмінності цього процесу. Аналіз специфіки становлення християнської моральності у студентів і студенток міг би поглибити інтерпретацію отриманих результатів та розширити практичні можливості їх використання.

Наведені міркування не стосуються принципових положень дисертації та не впливають на її загальну позитивну оцінку. Вони лише окреслюють напрями, у яких представлена автором наукова ідея може отримати подальший розвиток.

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України.

Кваліфікаційна наукова праця Кульчицького Володимира Руслановича «Психологічні особливості становлення християнської моральності студентської молоді» є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому успішно розв'язано актуальне наукове завдання, що має істотне значення для розвитку сучасної психології особистості, психології моральності та психології релігії.

Наукові результати дисертації достатньою мірою апробовані, оприлюднені у фахових наукових виданнях та матеріалах наукових конференцій, а висловлені у цьому відгуку зауваження мають виключно рекомендаційний і дискусійний

характер, окреслюють перспективи подальшого розвитку досліджуваної проблематики та не впливають на загальну високу оцінку виконаної роботи.

За формальними ознаками, змістом, науковим рівнем, новизною, теоретичною практичною значущістю отриманих результатів, а також за якістю їх оприлюднення, дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341, 19.05.2023 р. № 502 та 03.05.2024 р. № 507), а її автор, Кульчицький Володимир Русланович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології,
та соціальної роботи Вінницького
державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Ольга ПАЛАМАРЧУК

